

MILICA JAKOVLJEVIĆ
MIR-JAM

PRVI SNEG

Priče

Prvo izdanje, 2022

Ova publikacija u celini ili u delovima ne sme se umnožavati, prešampavati ili prenositi u bilo kojoj formi ili bilo kojim sredstvom bez dozvole autora ili izdavača niti može biti na bilo koji drugi način ili bilo kojim drugim sredstvom distribuirana ili umnožavana bez odobrenja izdavača. Sva prava za objavljivanje ove knjige zadržavaju autor i izdavač po odredbama Zakona o autorskim pravima.

Nezaposleni traži posao

Otkaz su mu dali za petnaest dana. S njegovom maturom i abiturijentskim kursom nije imao dovoljno kvalifikacija za to preduzeće jer su u predsoblju direktora čekali mladići i devojke s mnogo jačim diplomama.

Njemu je to saopšteno hladno i učtivo, čak mu je i dopušteno da tih petnaest dana bude tu kao na belom hlebu. U prvi mah je mirno primio. To je bilo kao udarac nožem – dok je mesto još vruće, ne oseća se bol. Tek sutradan, kad se osvestio, osetio je tu ranu. I od tog dana ona ga je stalno tištala i krvarila. Išao je kao u nekom polusnu. Radio je mehanički a sve oko njega mu je bilo tužno. Čuvao se da se ta njegova osećanja ne pokažu na licu. Ali nije mogao da sakrije sve to duševno stanje koje ga je mučilo pred neizvesnošću života. Neosetno, osmeh je iščezavao s njegovog lica i melanholija mu je zamračila pogled. I sa instinktom otpuštenog činovnika s tom brigom, nagađao je koga sve muči ista patnja. Viđao je često te melanholične mladiće, ubledele i oslabele, s nekim bolom u očima, brižne i zamišljene, i kad bi ih sreo u onaj sat kad je kancelarijsko vreme, znao je da su bez posla, uvek su išli rasejano, nemajući onaj mladički elan, da se okrenu za ženom, da joj dobacuju i potrče za njom. On je sad sâm sebi ličio na nekog preživelog gospodina koji gleda zamišljeno preda se, ravnodušan na sve. Takav nije mogao da ostane, morao je da misli kakav prvi korak da preduzme. A kako je strahovito težak

taj prvi korak, kad je mladić otpušten i kad mase jurišaju na svako prazno mesto. Otpušten sa ovog činovničkog položaja, on je odmah mislio da takvo isto mesto treba i da traži. Posle kancelarije trčao je na sve strane. Krug svojih poznanika je iscrpeo. Tražio je veze i kod muškaraca i kod žena. Mislio je da žene imaju više mogućnosti da protežiraju, da su umešnije, da im se svuda pre otvaraju vrata nego njima ljudima.

Sve uzalud.

Petnaest dana prođe. Gazdarica još ništa ne zna. On je kod nje na kòstu i stanu. Platilo je unapred. Ima pravo još petnaest dana da sedi. Dotle će naći.

Za činovničko mesto gubio je sve više nade. Dohvatio je novine i počeo da čita oglase.

U jednom je pisalo: *Tražim veštu daktilografkinju.*

A zašto ne bih bio daktilograf?, pomisli mladić. Zar ja ne bih mogao posao da radim brže i pismenije?

Otišao je na naznačenu adresu. Gospodin zrelijih godina ga je pitao suvo:

– Šta želite?

– Vi tražite daktilografa.

– Daktilografkinju, gospodine, ženu a ne muškarca.

– Ja mislim da to ne menja stvar, gospodine. Na mašini kuca i muškarac kao i žena. Ja radim vrlo brzo, brže od svake daktilografkinje, i mislim da biste bili vrlo zadovoljni.

– Ne sumnjam, gospodine, ali ja hoću daktilografkinju.

– Ali zašto, gospodine? – nastavio je uporno mladić. – Dajte da vam nešto iskucam, vi mi diktirajte. Uveren sam da ćete me odmah primiti. To je sasvim svejedno, daktilograf ili daktilografkinja.

Gospodin, obrijan pedantno, napuderisan i kose zamašćene briljantinom nasmeja se.

– Za vas je svejedno, ali za mene nije svejedno da li će to biti muškarac ili žena. Jeste li me sad razumeli?

Mladić uzdahnu, pročuta i prošaputa:

– Razumeo sam. I žalim što nisam žensko.

Izašao je oborene glave. U tom trenutku je osetio da je bolje biti žena nego muškarac. Svaka lepa žena pre će naći posla nego muškarac. Kratka suknjica, svilene čarape, dekolte, parfem. I dođe mu gadno na te žene koje svojim telom istiskuju muškarce.

Dve male Cigančice, čupave, masne, pojuriše za njim okruglih očica koje su preklinjale:

– Gospodine, daj dinar, leba daj nam da kupimo, leba.

On pomisli u sebi: *E, deco moja, ni ja nisam sit, doći će uskoro dan da i ja tako pružim ruku.* Okrete se i dobaci im:

– Nemam ništa sitno.

Cigančice navališe opet udarajući se u prsa.

– Lepi, gospodine, daj nam za lebac.

On gurnu ruku u džep, nađe dvadeset pet para i baci im. One poleteše, dočepa jedna i onda nastava svađa i čupanje.

Išao je zamišljen. Spazi jedan kiosk i opet kupi novine da pročita oglase. Pregledao je sve i ne nađe ništa drugo do ovo: *Potreban je jedan spreman bolničar za negu starijeg gospodina. Dobiće stan i hranu u kući.*

On je rasejano išao i mislio, da li bi se on mogao prihvatiti tog posla. To nije ništa teško, a osigurao bi sebi stan i hranu i za to vreme bi tražio službu.

Otišao je.

Jedna mršava seda gospođa mu otvori vrata.

– Vi ste tražili bolničara?

– Jeste. Izvolite unutra. Jeste li vi bolničar?

– Ja, gospođo... kako da kažem... nisam po profesiji bolničar... ali razumem se u svaku bolest.

– A ne može to, gospodine. Moj muž je prgav i džandrljiv, ima nekoliko bolesti, bolesni su mu i bubrezi i jetra, ima reumatizam i mora sve na dlaku da mu se ugađa.

– Ako je to potrebno, ja sam, hvala bogu, mlad, ugađao bih mu sve. Mogao bih i čitati, svirati malo na gitari.

– Ma kakva svirka! Ostavite. On ne trpi ni radio. A gde ste vi to učili da svirate? Da niste po kafanama svirali?

– Kao đak, gospođo.

– Đak? Pa jeste li svršili kakvu školu?

– Jesam, gospođo, bio sam činovnik, pa sam otpušten.

– Šta, bili ste činovnik, pa sad hoćete da budete bolničar? E, moj gospodine, vi ste suviše fini za taj posao. Pogledajte kako ste se nalickali. Ne bih nikad rekla da ste otpušteni. Tako se ne oblači onaj ko nema platu.

– Ali sâm sam, gospođo, kupio ovo odelo, dok sam bio u službi. To mi je jedino.

– Ne, ne, ima, gospodine, mnogo gore sirotinje. Niste vi tako bedni. Gle, pa ta maramica u džepu. Zakitili ste se kao cvetom. Omladina je danas besna.

Mladić uzdrhta na tu okorelu neosetljivost stare gospođe i uzdahnu:

– Da, gospođo, vrlo besna. Vidi se da ne poznajete život, ili nemate dece, da osetite, kako se i omladina danas muči.

– Julka – ču se jedan hrapav iznemogao glas iz sobe. – S kim to razgovaraš?

Stara gospođa uđe u sobu i ostavi otvorena vrata.

– Jedan mladić je došao. Nudi se za bolničara.

– A gde je taj mladić? Neka uđe.

Mladić uđe. Gospodin, bled kao vosak, pogleda ga. Žena doda:

– On nije bolničar. Nego otpušteni činovnik.

– A što su vas otpustili?

– Opšta redukcija.

Starac je govorio zlovoljno i iznemoglo.

– Opšta redukcija. Kad sam ja bio mlad, nije bilo redukcije, nego nećete da radite. Fudbal, ženske. Svi ste fićfirići. I vi ste kao fićfirić. Šta će vam tolika kosa na glavi. Koliko samo plaćate berberina za šišanje. Julka, oh, podigni me.

– Čekaj, čekaj, nemoj da vičeš. Težak si, ne mogu.

– Dajte meni, gospođo.

Mladić dohvati starca ispod mišice. Starac jauknu.

– Jaoj... nemoj tako! Odlazi, odlazi! Uh, sve me boli... Hoćeš da budeš bolničar! To treba čovek koji zna. Idi mi s očiju.

– Vi ste nervozni, gospodine, a ja bih umeo.

– Odlazi! Odlazi...

– Idite, gospodine, vidite da je nervozan.

Mladić izađe brzo iz sobe, misleći: *Grozan starac!*

U jednom izlogu on ugleda svoju siluetu.

– Fićfirić, zar ja, zaista, izgledam kao fićfirić. – Nesvesno zagladi rukom svoje grgurave bujne kose. – Zar sam kriv što imam ovakvu kosu. Siromah treba da bude jadan i bedan, obrijan sigurno do glave.

– Vlado! – ču jedan ženski glas.

– Ružice, ti! Kad si došla?

– Pre dva dana. Isprosila sam se pa sam došla da kupujem nameštaj.

To je bila njegova rođaka iz unutrašnjosti.

– Ali što ti fino izgledaš, Vlado. Kako si elegantan.

On se bolno osmehnu, ne govoreći ništa.

– Je li, boga ti, koji tramvaj da uhvatim?

– A kuda ćeš?

– Na Senjak.

– Onda dvanaesticu ili trojku.

– Jesi li slobodan?

– Jesam.

– Pa hoćeš li zajedno sa mnom tramvajem?

On se ustezao, bilo mu je neprijatno da kaže da nema ni za tramvaj.

Ona ga uhvati za ruku i povuče u tramvaj.

Kondukter priđe.

On poče da traži po džepovima. Ona vide da nema.

– Ostavi, ja ću da platim.

Njemu laknu i prošaputa:

– Znaš, Ružice, otpušten sam.

– Otpušten? Pa od čega onda živiš?

– Od... ni od čega... Od vazduha.

– Bože, Vlado... Pa to je strašno. Jesi li tražio službu?

– Po ceo dan tražim.

Ona je ćutala. Skidoše se.

– Vlado, jel' nećeš da se ljutiš? Hoćeš li da primiš od mene... pedeset dinara.

On pocrveni, zbuni se, pogleda je tužno.

– Kako si dobra.

– Ah, nije to ništa. Ne, evo ti sto dinara. Bože, što se ovde svet muči. Ja ne znam šta je to sirotinja. Kupujem stvari. Još neću sobu od pet hiljada, nego jednu od sedam i po.

Zamisli se, opet se priseti nešto, kao da se zastide sebe i pogleda u tašnu.

– Uzmi još sto dinara... neka ti se nađe. To će ti biti za nekoliko dana.

– Ah, još i više. Hvala ti, velika ti hvala. Želim ti da budeš srećna. Ti si uvek imala dobro srce.

Oprostiše se. On polete sav srećan sa stotinarkama u džepu. To je za njega bilo čitavo bogatstvo. Daće gazdarici sto

pedeset, da je umiri a pedeset njemu. Samo za novine da pročita oglase.

Dani su prolazili, teški, strašni, dugi i prazni. Službu nika-ko da nađe. Preko prijatelja, preko oglasa, tražio je ali uzalud. Sad je sasvim digao ruke od činovničkog mesta. Samo da se uposli, ma šta da radi, samo da ima stan i hranu.

U jednom oglasu tražio se nastojnik kuće.

On je razmišljao, zašto da se ne primi toga. Ustaće rano, počistiće stepenice, otvoriti noću vrata. Imaće stan. Gazdari-ca mu je otkazala i već nedelju dana se potuca kod drugova, a nekad spava i po parkovima.

Gledao je brojeve kuća i nađe tu što traži nastojnika. Bio je obukao jedan stari kaput s pocepanim laktovima. Bojao se da i ta gospođa ne kaže: nalickao se.

Jedna otmenija dama se pojavi.

– Pročitao sam vaš oglas da tražite nastojnika kuće.

Gospođa ga odmeri od glave do pete.

– Vi ste mladi, ja tražim starijeg čoveka.

– Za taj posao, mislim baš da je potrebniji mlađi čovek.

Iza leđa gospođe, pojavi se mala Zuza, plavih očiju i rume-nog lica, i vragolasto gledaše mladića. Gospođa se okrete, spa-zi Zuzin pogled i namršti se.

– A znate li bravarski posao?

– To nisam učio, ali mogao bih nešto da opravim.

– A možete li da budete električar? Meni je i to potrebno.

– Kad bih pokušao.

– Da pokušate, pa da zapalite kuću. Ja hoću za nastojnika majstora, da bude i električar i bravar.

– Sumnjam da možete naći i bravara i električara.

– Ah, sve može danas da se nađe, nemaju radnici posla, pa se svaki otima. A ja dajem lepu sobu, još i krevet i astal.

– Zašto onda ne biste mene uzeli, gospođo?

– Pravo da vam kažem, rizično je uzeti svakog u kuću. Vi nemate ni čestito odelo. Izvinite gde ću ja takvog dripca pocepanog da uzmem za nastojnika.

Mladić ućuta i malo se namrgodi.

Gospođa spazi njegov izraz lica:

– Nemojte da se ljutite. Ali nastojnik kuće treba pristojno da bude obučen.

– Pa ja, gospođo, mogu da se obučem. Imam i bolje odelo, ali ga čuvam. To mi je jedino, pa pošto sam bez zanimanja, moram to odelo da čuvam jer drugo ne mogu da kupim.

– Što se onda ne obućete? Nema smisla, ličite na skitnicu.

– Dobro gospođo, hoćete li da se obučem pa da dođem, da me vidite u novom odelu?

– Ne, neću, gospodine. Meni treba bravar i električar. Izvinite, nemam više vremena za razgovor.

Uđe u sobu, mladić ostade nekoliko trenutaka, zamišljen, mala Zuza ga je bolećivo gledala.

– Nemate posla, gospodine?

Mladić se trže.

– Nemam.

– To je teško. A moja gospođa se ljuti. Samo grdi nastojnika. Mladić se nasmeši na devojčicu.

– Zbogom.

Pođe. Mala Zuza pođe za njim.

– A imate li gde da spavate?

– Nekad imam, nekad nemam.

Pođe niza stepenice. Zuza potrča za njim.

– Hoćete da se vidimo na Kalemegdanu? Meni mnogo žao što vas nisu gospođa uzeli. Hoćete da dođete u nedelju na Kalemegdan?

Mladić se nasmeja.

– Ako budem u Beogradu, doći ću. – I izađe iz kuće nasmejan zbog te ponude male služavke.

Gospođa ljutito viknu na malu služavku:

– Šta ste s njim pričali? Zar ne vidite da je to neki kockar? Kao bajagi traži za nastojnika. Traži on nešto da ukrade. Tih što nemaju posla treba se dobro čuvati i zatvarati kuće. Oni samo gledaju kako će nešto da smaknu.

Mladić je lutao ulicama bez hleba i para. Nije više imao ni stana. Prolazio je pokraj skele jedne višespratne građevine. Zastao je i gledao radnike. Na skelama je stajao gospodin. On ga viknu:

– Vlado, jesi li ti?

– Gle, Pero, a šta ćeš tu?

– Ja sam ovde arhitekta.

– Mogu li gore, do tebe?

– Eto, popni se.

On se pope.

– Ala će ovo biti lepa zgrada. I sigurno ćeš lepe pare da zaradiš.

– To ću da vidim. A šta ti radiš?

– Ništa.

– Kako ništa?

– Tako. Otpušten sam.

– Pa zar nigde nisi mogao da nađeš službu?

– Nigde.

– Jest. Teško je danas. A šta si pokušao da radiš?

– Svašta. Sad mi ništa drugo nije ostalo nego da budem radnik. Eto, ovi zidari bolje žive od mene. Slušaj, nešto mi pade na pamet. Bi li ti mene mogao da uposliš na ovim skelama?

– Kako tebe da uposlim? Ovo su sve radnici, a ti si gospodin.

– Jaoj, batali moje gospodstvo. Kakav gospodin, kad nemam ni da jedem ni gde da spavam.

– Zar si dotle doterao?

Mladić ne odgovori ništa, okrete glavu a oči mu se zamutiše suzama.

Arhitektu potresoše njegove suze. Pljesnu ga po ramenu.

– Nemoj da se rastužiš. Hajde, ja ću da te uposlim. Ali šta ti da radiš? Zar ti da vučeš cigle?

– Jeste, cigle i malter ću da vučem. Ništa mi neće biti teško. Teško je kad nemaš šta da jedeš, teško je kad ideš, moliš, preklinješ i svi te odbijaju, svi misle da si besan, sit, da si dripac. Mogu li da odmah započnem s poslom?

– Možeš. Ja ću ti računati celu nadnicu. Kazaću da ti malo nadziravaš, ne moraš ceo dan da vučeš.

– Ništa ti ne brini. Mene je ova besposlica toliko izmučila, da će mi biti slađi i najteži posao. Oh, kako je strašno biti bez posla. To samo zna onaj koji doživi takve dane. Hvala ti, nikad ti ovo neću zaboraviti.

– Ostavi, molim te. Meni je to žao.

– Nemoj da me žališ. Sad ću da zbacim kaput pa na posao.

I penjući se i spuštajući niza skele, radio je ceo dan, uveče je bio sav izlomljen, ali bar nije brinuo da li će imati hleba i prenoćišta.

Bila je nedelja. On je izašao u šetnju. Obukao je svoje novo odelo, doterao se, okupao, da spere sa sebe prašinu i radnički znoj. Još je radio na skeli. Bio je sav izlomljen. Njegova mladićka energija ipak nije bila u stanju da se odupre umoru radničkog života, za koji on nije znao u toku dvanaest godina provedenih u skamiji i posle za kancelarijskim stolom. Bio je tužan.

Nije mogao ništa ružičasto da sagleda u budućnosti. Posao je neprekidno tražio. Ah, samo da sedne za svoj kancelarijski sto.

Išao je tako udubljen u misli.

Pokraj njega prođe jedna dama. Jedno dete potrča, nalete na gospođu, ona se čisto povede, okrete se i spazi mladića. Spazi ga, raširi oči i osta nekoliko trenutaka nepomična. Zastade i mladić, i pogleda gospođu. Bila je to žena četrdesetih godina. Možda je imala i više, ali on joj ne bi dao više. Imala je nežan bledunjav ten, crne oči i fini oval lica. Oči su joj bile tužne i celo njeno lice imalo je izraz tuge.

Gospođa se pribra i pođe dalje. Na ćošku zastade i pogleda mladića. Oči joj se još više rastužiše i pođe lagano napred. Mladića zainteresova ta dama. Otkada on nije trčao za ženama. Zašto ne bi danas napravio neku avanturu. Sredovečna žena, pa te tek vrede. Iskusne, zavodnice. A ova ga je tako iznenađeno pogledala, mora da joj se dopao. Pođe za njom. Gospođa se opet okrete. Posle ubrza, ali ubrza i mladić. Mislio je da li da joj priđe. Dok je on razmišljao, dama najednom zastade. Okrete se i zovnu ga.

– Gospodine.

On pritrča.

– Izvinite, izgledala sam vam čudna, ali me tako jedna sličnost iznenadila.

Mladić se u sebi nasmešio. Znao je da se tako i muškarci pravdaju kad hoće da naprave poznanstvo.

Gospođa je izgledala vrlo uzbuđena i neprestano ga je gledala.

Mladić je opet mislio: *Ala je ova neka upadljiva žena.*

– Jeste li vi Beograđanin?

– Nisam. Upravo, sad sam Beograđanin jer sam dugo ovde. Inače sam iz unutrašnjosti.

– Student?

- Ne, činovnik.
- A gde radite?
- Sad gotovo nigde, otpušten sam.
- Otpušteni? – uzdahnu gospođa. – Pa od čega živite?
- Pa... tako. Dajem kondicije.
- To je teško. Nemate porodicu?
- Nemam. Sâm se izdržavam.

Gospođa je išla pokraj njega i neka tuga je bila na njenom licu.

- Mučite se, sigurno?
- Nije lak život, gospođo.
- Službu niste mogli da nađete?
- Još nisam.

Dodoše do jedne lepe kuće. Gospođa zastade.

- Ja ovde stanujem.
- Pođite malo.
- Hoćete da uđete sa mnom u kuću?

Kako ovo brzo ide, mislio je mladić.

- Hvala, gospođo.

On pođe za njom.

Služavka istrča da otvori vrata.

Gospođa uđe s mladićem. Uvede ga u sobu.

– Sedite, gospodine. – Stala je i gledala ga je. Oči joj se napuniše suzama. Uđe u drugu sobu, sede na divan i zajeca.

- Zašto plačete, gospođo?

Ona je i dalje jecala, diže glavu, i pokaza mu na zidu jednu veliku sliku.

- Pogledajte onaj portret.

Mladić zastade iznenađen.

- Bože, ovo kao da je moja slika.
- Da, zato sam vas onako iznenađeno gledala.
- A ko je ovo?
- Moj sin.

Ona opet zajeca.

– A šta je bilo s njim?

– Ubio se.

– Ubio, zašto?

– Zbog ljubavi.

Opet je jecala. Pogleda mladića. Mladić se zbuni i zastide onih svojih misli. Priđe gospođi.

– Nemojte da plačete. Niste vi jedini.

– Nisam, znam, ali kako su strašno sebična deca. Zašto da se ubije? Zašto? Bolje da je mene ubio. Kako sam ga volela, kako sam mu činila. Bože, zašto sam ovo dočekala? Sve je imao, sve sam mu ugađala... a vi, vidite, mučite se sami, sigurno i gladujete, pa ipak živite.

– Zato se i ubio, što nije znao za borbu života i bio je malodušan.

– To je, gospodine. U bogatstvu i deca su sebična. A kako vi živite, gospodine? Mučite se.

– Mučim se, gospođo. Maločas sam kazao, dajem kondicije, ne, nego radim na skelama kao običan radnik. Vidite kako su mi ruke ogrubele.

– Jadno dete. Pa zar nikakve protekcije nemate?

– Nemam.

– Čekajte, možda bih ja mogla nešto za vas da učinim. Moja porodica je dosta velika.

– Ah, kako bih vam bio zahvalan, gospođo!

– Mislim da ću moći. Kako se zovete?

– Vladimir Jovanović.

– Dobro, to ću ja da zabeležim. A šta ste svršili?

– Maturu i abiturijentski kurs.

– To je dobro, gledaću na svaki način. Ali ja vas ničim ne nudim. Kati, donesi slatko i kafu. Ne, bolje je da jedete nešto. Hajde da večerate. Za sećanje na mog sina. Isti kao vi. Neverovatna sličnost. – Oči joj se opet zamutiše. – Hajde jedite,

gospodine. Znam da nemate uvek dobru večeru. Tako, a sutra ću odmah da razgovaram sa svojim bratom. Kazaću kako ličite na mog jadtog Sašu. Nemojte da mi zahvaljuate. Dođite uvek, meni će biti milo da vas vidim, kao moje dete. I živite, nemojte nikad da mislite na samoubistvo. Mladi ste, sve se preživi i preboli, ali samo ovakav bol nikad ne može da se preboli. Za mene je sve iščezlo u životu, ja sam sada samo senka, idem po groblju, plačem, kukam. Teško svakoj majci koja ovo preživi.

Mladić ustade, zahvali se unapred gospođi za njeno zauzimanje.

– Dođite vi u četvrtak. Dotle ću ja da vidim šta mogu da uradim za vas.

Posle mesec dana, mladić je sedeo za kancelarijskim stolom i opet je nastao njegov svakidašnji činovnički život. Svršeno je bilo s traženjem posla i zahvaljujući tom slučaju što je ličio na jednog samoubicu, on je dobio službu.

Izlazeći iz kancelarije jednog proletnjeg dana, on se sreće na ulici s jednim drugom. Odmah poznade onaj melanholični izgled zabrinutosti i neku tugu.

– Reduciran sam pa tražim posao. Znaš li, boga ti, neko mesto?

– Eh, to je teško. Četiri meseca sam tražio ovo mesto.

Seti se svojih patnji, gladovanja i upita ga.

– A kako si s novcem? Imaš li štogod?

Mladić prevrte džep.

– Evo ti dvadeset dinara. Nemam više, a dao bih ti još.

– To ti je veliki sevap. Znaš da nigde ne mogu ni da pozajmim.

– Meni to ne pričaj. Kad god imam, daću ti.

Rastadoše se i mladi činovnik ode raspoložen i srećan, što je mogao da pomogne nekom ko je bez posla.